

А.Г. ОХРИМЕНКО, І.Я. АНТОНЕНКО**РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У КОНТЕКСТІ ГЕОЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ІМПЕРАТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена дослідженню резильєнтності туристичного потенціалу України у контексті сучасних викликів геоekonomіки та інноваційного розвитку. У роботі обґрунтовано значення стійкості туристичних систем як ключового чинника забезпечення економічної безпеки та конкурентоспроможності національного туристичного ринку. Проаналізовано вплив глобальних та регіональних геоekonomічних процесів на туристичну індустрію України, визначено ризики та можливості для адаптації суб'єктів туристичного бізнесу. Особлива увага приділена ролі інноваційних напрямів у формуванні гнучких та стійких моделей розвитку туристичного потенціалу, що дозволяють ефективно реагувати на кризові ситуації та зміни зовнішнього середовища. Обґрунтовано напрями резильєнтності туристичного потенціалу у контексті геоekonomіки та інноваційного розвитку: геоekonomічний, інноваційно-технологічний, просторово-екологічний, соціально-інституційний, культурно-гуманітарний. Розроблено рекомендації щодо підвищення резильєнтності туристичних систем через інноваційні підходи, технологічні рішення та інтеграцію геоekonomічного аналізу у процес стратегічного планування. Стаття має практичне значення для органів державного управління, бізнес-структур туристичної сфери та науковців, зацікавлених у розвитку стійкого туризму в Україні.

Ключові слова: резильєнтність, геоekonomіка, туризм, гостинність, кризи, відновлення, інновації, управління, стратегії

ALLA OKHRIMENKO, IRYNA ANTONENKO**RESILIENCE OF TOURISM POTENTIAL IN THE CONTEXT OF GEO-ECONOMICS AND INNOVATIVE DEVELOPMENT: IMPERATIVES FOR UKRAINE**

The article is devoted to the study of the resilience of the tourism potential of Ukraine in the context of modern challenges of geoeconomics and innovative development. The work substantiates the importance of the resilience of tourism systems as a key factor in ensuring economic security and competitiveness of the national tourism market. The impact of global and regional geoeconomic processes on the tourism industry of Ukraine is analyzed, risks and opportunities for adaptation of tourism business entities are identified. Special attention is paid to the role of innovative directions in the formation of flexible and sustainable models of tourism potential development, which allow for effective response to crisis situations and changes in the external environment. The directions of resilience of tourism potential in the context of geoeconomics and innovative development are substantiated: geoeconomic, innovative and technological, spatial and ecological, social and institutional, cultural and humanitarian. Recommendations are developed to increase the resilience of tourism systems through innovative approaches, technological solutions and the integration of geoeconomic analysis into the strategic planning process. The article has practical significance for government agencies, tourism business structures and scientists interested in the development of sustainable tourism in Ukraine.

Keywords: resilience, geoeconomics, tourism, hospitality, crises, recovery, innovations, management, strategies

Постановка проблеми. Сучасні трансформації світової економіки супроводжуються масштабними викликами, що визначають динаміку розвитку туристичних систем. Геоekonomічні зрушення, зумовлені глобалізаційними процесами, регіональними конфліктами, екологічними кризами та швидким поширенням інноваційних технологій, формують нову архітектуру міжнародного туристичного ринку. Для України, яка перебуває у стані війни, а також інтеграції до європейського і світового економічного простору, питання резильєнтності туристичних систем та туристичного потенціалу набуває особливої ваги. Саме стійкість до криз, здатність адаптуватися до нових викликів та використання інноваційних інструментів є ключовими умовами конкурентоспроможності національного туризму.

В цілому актуальність дослідження зумовлена низкою факторів:

- по-перше, туризм є однією з найбільш чутливих до геоekonomічних коливань сфер, що потребує постійного пошуку шляхів зміцнення стійкості та мінімізації ризиків;

- по-друге, для України, яка зазнала значних втрат через військову агресію та геополітичну нестабільність, саме туризм може стати важливим драйвером соціально-економічного відновлення територій і формування позитивного міжнародного іміджу;

- по-третє, інноваційний розвиток –

цифровізація сервісів, впровадження smart-рішень, використання концепцій сталого туризму – забезпечує формування нової моделі туристичної системи, здатної відповідати сучасним викликам.

Таким чином, дослідження резильєнтності туристичного потенціалу у контексті геоekonomіки та інноваційного розвитку дозволяє сформувати стратегічні орієнтири для посилення конкурентоспроможності України на світовому туристичному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туристичні системи перебувають під значним тиском, коли виникають кризи – війни, економічні спади чи екологічні катастрофи. Проте, деякі системи, маючи певні характеристики, здатні значно швидше адаптуватися до змін. Так, дослідження Д. Бото-Гарсія [15] показує, що в Іспанії готельний сектор, який мав високий рівень внутрішнього туристичного попиту до пандемії, виявив більшу здатність витримати потрясіння. Також у праці К. Холла та співавторів [17] розглядається, як різні підходи до резильєнтності (інженерний, екологічний, соціально-екологічний) можуть допомогти системам туризму пристосовуватись до різних видів викликів. У випадку України воєнний фактор стає визначальним: зруйнована інфраструктура, обмеження пересування, падіння міжнародних туристичних потоків. Але з'являються сигнали відновлення та адаптації, наприклад, через зростання туристичного податку в різних регіонах, який вказує на часткове повернення

внутрішнього туризму [2].

У таких умовах важливого значення набуває адаптація бізнес-моделей у туристичній системі та використання неї потенціалу розвитку. В наукових дослідженнях М. Босовської та співавторів [14] та Д. Григорчука [18] звертається увага, що бізнес-моделі суб'єктів туристичної системи часто потребують трансформації для забезпечення резильєнтності. Стаття Дж. Шарма та співавторів [23] пропонує рамку дій, серед яких важливі: диверсифікація продуктів/послуг, включення нових каналів (онлайн послуги, безконтактні сервіси), екологічно орієнтовані практики. У роботі О. Колодзівєва та співавторів [19] описано, як малі готелі в Україні зазнали різного ступеня ризику залежно від своєї географічної розташованості, а також які менеджерські практики і оперативна ефективність допомагають вижити в умовах як пандемій, так і військових обмежень.

Для України прикладом адаптації бізнес-моделі є розвиток інноваційних туристичних кластерів [27],

цифрових рішень для внутрішнього туризму [11], публічно-приватного партнерства [8]. Загалом, в наукових роботах зараз з'являються дослідження аспектів резильєнтності та інноваційного розвитку туристичних систем і туристичного потенціалу в контексті геоекономіки України, окремі з них зазначені в таблиці.

Проте, незважаючи на наявні напрацювання, є потреба у подальших дослідженнях та узагальненнях досвіду відновлення, формування стійкості туристичних систем та ефективного використання туристичного потенціалу.

Мета дослідження. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування резильєнтності туристичного потенціалу України в умовах сучасної геоекономіки та визначення ключових напрямів інноваційного розвитку, які сприятимуть підвищенню його конкурентоспроможності та стійкості до глобальних викликів.

Таблиця - Дослідження аспектів резильєнтності та інноваційного розвитку туристичних систем і туристичного потенціалу в контексті геоекономіки України

Назва / Автор(и)	Основний зміст (кейс)	Як це може допомогти для резильєнтності та інноваційного розвитку
Бенчмаркінг стійкості: як малі готелі можуть забезпечити своє виживання та зростання під час глобальних потрясінь Колодзівєв, О., Дорохов, О., Щербак, В., Дорохова, Л., Ісмаїлов, А. та Фігейредо, Р. [19]	Дослідження малих готелів в Україні під час COVID-19 і військових дій; класифікація за географічним ризиком, аналіз управлінських практик	Дає емпіричну основу щодо того, як місцеві готелі адаптуються – які практики резильєнтності (управління, гнучкість, локальний контекст) спрацьовують. Можна використати як приклад інноваційних рішень, які підвищують стійкість.
Інноваційно орієнтовані можливості та рішення для сприяння розвитку туризму в Україні орієнтованому на Європу Ольшанська, О.В., Хмелевський, М.О., Григорчук, Д.В. [6]	Аналіз інноваційних можливостей в українському туризмі, орієнтованому на Європу: якими інноваційними інструментами користуються (або можуть користуватися) бізнес і влада	Корисно для частини “інноваційний розвиток” – показує конкретні рішення, які вже застосовуються або можуть бути застосовані, щоб підсилити конкурентоспроможність та резильєнтність.
Стійкість туристичного бізнесу під час війни Томей, К., Білинець, І., Коваль, О. [25]	Аналіз ресторанно-готельного та туристичного бізнесу в Україні – як бізнес реагує на війну: ресурси, організаційні практики, межі сприйняття ризиків	Дуже релевантно – прямо про бізнес-системи, які мають бути стійкими, які механізми допомагають чи стримують. Можна використати як емпіричний кейс або порівняння.
Туризм в українських прифронтових громадах: тенденції, виклики та перспективи розвитку Рейманн, М., Корнус, О., Пацюк, В., Венгеська, Н., Холодок, В. та Паланг, Г. [10]	Дослідження туризму в громадах, які знаходяться на передовій або поруч з зонами бойових дій: втрати, можливості, розвиток післявоєнного потенціалу	Підходить для аналізу просторового виміру резильєнтності – як географія (зони ризику), локальні громади, інфраструктура впливають на здатність до відновлення та інновацій.
Виявлення проблем та післявоєнне відновлення туризму в Україні», Менеджмент та підприємництво: тенденції розвитку Бут, Т. [1]	Що стримує відновлення туризму після початку великомасштабної війни, які проблеми; пропозиції щодо шляхів відновлення	Допоможе у формулюванні практичних рекомендацій і в розумінні, на що слід звернути увагу (інфраструктура, безпека, фінанси, маркетинг) для зміцнення резильєнтності.

Джерело: сформовано авторами

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах глобальних трансформацій туристичний потенціал держави дедалі частіше розглядається не лише як сукупність природних, історико-культурних і соціоекономічних ресурсів, а як складова геоекономічного простору країни. Геоекономічний підхід до аналізу туризму дозволяє оцінювати його не лише у межах національної економіки, а й у контексті міжнародної конкуренції за туристичні потоки, інвестиції, культурний вплив і формування позитивного іміджу держави на глобальному ринку.

Причому для України туристичний потенціал має виразну геоекономічну цінність, оскільки поєднує вигідне транзитне розташування між Сходом і Заходом, різноманітні природно-рекреаційні ресурси, розгалужену культурну спадщину, а також зростаючу інфраструктурну привабливість. У системі геоекономічних координат туризм виступає чинником формування зовнішньоекономічних зв'язків, розвитку регіонів і диверсифікації валютних надходжень [3, 4]. Таким чином, взаємозв'язок туристичного потенціалу та геоекономіки проявляється у здатності туризму виконувати функцію економічного «м'якого впливу», підсилювати зовнішньополітичну присутність держави й формувати додану вартість у глобальному ланцюзі вартості через розвиток туристичних дестинацій.

Геоекономіка як наукова категорія формується на перетині економіки, географії та політики, відображаючи просторово-економічні аспекти розвитку світових ринків [5, 7, 9, 12]. У контексті туризму геоекономіку можна трактувати як систему взаємодії глобальних та регіональних економічних процесів, що визначають напрями розвитку туристичних потоків, структуру туристичних продуктів і конкурентоспроможність територій. Еволюція використання поняття «геоекономіка туризму» пов'язана з глобалізацією, інтернаціоналізацією туристичних послуг, зростанням ролі міжнародних корпорацій у готельно-ресторанному бізнесі та впливом політико-економічних криз на туристичні системи. Для України це поняття набуває особливої ваги в умовах війни, коли геоекономічні фактори безпосередньо визначають динаміку відновлення та інтеграції туристичної індустрії у світовий простір.

Відповідно до цього – впливає важливість врахування концепту резильєнтності у соціально-економічних системах і його застосування в туризмі. Поняття резильєнтності (від англ. *resilience*) використовується для характеристики здатності системи зберігати стійкість, відновлюватися після кризових потрясінь та адаптуватися до нових умов [16, 20]. У соціально-економічному дискурсі резильєнтність визначається як багатовимірна характеристика, що охоплює економічну стабільність, інституційну гнучкість, інноваційну динаміку та соціальну згуртованість. У туризмі цей концепт має прикладне значення, адже туристичні системи є одними з найбільш вразливих до зовнішніх шоків: воєнних конфліктів, економічних криз, пандемій, кліматичних змін. Для України забезпечення

резильєнтності туристичного потенціалу означає здатність підтримувати його реалізацію у кризових умовах, швидко відновлювати інфраструктуру та формувати нові бізнес-моделі.

Поняття *резильєнтності туристичного потенціалу* у сучасній науковій парадигмі відображає здатність туристичної системи держави зберігати функціональну стійкість, відновлювати динаміку розвитку та адаптуватися до багатовимірних викликів зовнішнього середовища. У широкому розумінні це інтегральна характеристика туристичного сектору, яка поєднує економічні, інституційні, соціальні, культурні та інноваційно-технологічні компоненти стійкості [13, 16, 20, 24, 26].

У контексті **геоекономічних процесів** резильєнтність туристичного потенціалу означає здатність країни ефективно реагувати на трансформації глобальних ринків, геополітичні ризики, порушення транспортно-логістичних ланцюгів, зміну потоків інвестицій і поведінки споживачів [16, 20, 22]. Туристичний потенціал при цьому розглядається не лише як сукупність природних, культурних і рекреаційних ресурсів, а як **динамічна система економічних можливостей**, що формується під впливом міжнародних інтеграційних процесів і глобальної конкуренції за туристичні потоки.

У площині **інноваційного розвитку** резильєнтність туристичного потенціалу проявляється через здатність системи впроваджувати нові технології управління, цифрові інструменти, маркетингові та сервісні інновації, що забезпечують адаптивність до змін попиту та підвищують ефективність бізнес-процесів. Йдеться про створення *інноваційних екосистем туризму*, у яких поєднуються підприємницький сектор, наукові установи, органи місцевого самоврядування та спільноти користувачів.

Резильєнтність туристичного потенціалу також має **просторово-соціальний вимір**, адже вона визначається не лише здатністю до економічного відновлення, але й рівнем соціального капіталу, згуртованістю громад, культурною ідентичністю територій та їх спроможністю до самоорганізації у кризових ситуаціях [21, 22]. У цьому контексті туристичний потенціал виступає каталізатором відродження регіонів, сприяє формуванню позитивного іміджу країни на міжнародному рівні та інтеграції у європейський простір сталого розвитку.

Отже, **резильєнтність туристичного потенціалу у контексті геоекономіки та інноваційного розвитку** доцільно трактувати як **системну властивість національної туристичної системи**, що забезпечує її спроможність:

- передбачати, пом'якшувати та долати вплив зовнішніх кризових факторів;
- швидко відновлювати функціональну активність після деструктивних подій;
- використовувати інновації як механізм перетворення викликів на нові можливості розвитку.

Таким чином, резильєнтність стає не лише характеристикою стабільності, а **стратегічною**

парадигмою модернізації туристичної галузі, орієнтованою на довготривалу конкурентоспроможність України у глобальному геоekonomічному просторі.

В таких умовах зростає значення інноваційного розвитку як чинника підвищення стійкості туристичних систем та використання туристичного потенціалу. Інноваційний розвиток у туристичній системі охоплює цифровізацію сервісів, створення інтегрованих інформаційних платформ, впровадження екологічно орієнтованих рішень та розвиток нових туристичних продуктів. Інновації виконують функцію «підсилювача резильєнтності», оскільки дозволяють туристичним компаніям гнучко реагувати на виклики та зберігати конкурентні позиції. Світовий досвід підтверджує, що застосування smart-технологій, розвиток e-tourism, використання big data у плануванні та маркетингу сприяють підвищенню ефективності управління туристичними потоками та зменшенню ризиків. В Україні інноваційний розвиток туристичної індустрії є ключем до швидкого відновлення після війни, створення нових конкурентних ніш і зміцнення позицій на глобальному ринку. Відповідно до цього, можна сформулювати напрями резильєнтності туристичного потенціалу у контексті геоekonomіки та інноваційного розвитку (рис.).

Отже, формування резильєнтності туристичного потенціалу в умовах зростаючої геоekonomічної турбулентності та структурних трансформацій світової економіки передбачає розроблення багатовимірної системи адаптаційних, інституційних та інноваційних механізмів, здатних забезпечити стійкість, відновлюваність і конкурентоспроможність туристичної системи України.

1. Геоekonomічний напрям резильєнтності полягає у підвищенні здатності туристичного сектору реагувати на глобальні шоки, воєнні ризики, зміни транспортно-логістичних маршрутів і поведінки

споживачів. Це передбачає диверсифікацію туристичних ринків, розвиток транскордонних кластерів та інтеграцію до європейських і чорноморських туристичних коридорів. Важливим інструментом виступає стратегічне партнерство з міжнародними організаціями (UNWTO, UNESCO, OECD), що сприяє формуванню системи раннього попередження ризиків та кризового менеджменту.

2. Інноваційно-технологічний напрям пов'язаний із цифровізацією туристичних сервісів, створенням національних платформ для управління потоками туристів, аналітики попиту та розвитку «розумних» дестинацій. Використання штучного інтелекту, big data, технологій блокчейн та AR/VR сприяє не лише підвищенню ефективності бізнес-процесів, а й формуванню інноваційних екосистем, орієнтованих на сталий розвиток і зелену економіку.

3. Просторово-екологічний напрям резильєнтності полягає у формуванні збалансованої системи рекреаційного навантаження на території, збереженні природної та культурної спадщини, інтеграції принципів «зеленого» туризму та біоekonomіки. Розвиток регіональних рекреаційно-туристичних кластерів має спиратися на концепцію «smart territories», де екологічна відповідальність поєднується з економічною результативністю.

4. Соціально-інституційний напрям передбачає розбудову стійких соціальних мереж співпраці між місцевими громадами, бізнесом і державними інституціями. Важливим чинником є підвищення кадрового потенціалу через впровадження освітніх програм із кризового менеджменту, інноваційного туризму та сталого розвитку територій.

5. Культурно-гуманітарний напрям спрямований на посилення ідентичності територій, розвиток культурних маршрутів, креативного та медичного туризму, що підвищує не лише економічну, а й соціальну стійкість суспільства.

Рис. - Напрями резильєнтності туристичного потенціалу у контексті геоekonomіки та інноваційного розвитку

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, резильєнтність туристичного потенціалу України у контексті геоekonomіки та інноваційного розвитку формується як система інтегрованих механізмів адаптації, відновлення й трансформації туристичних ресурсів, управлінських моделей і ринкових зв'язків. Її ключовою метою є перехід від реактивної моделі виживання до активної інноваційної моделі зростання, заснованої на партнерстві, цифровій трансформації та стійкому розвитку територій.

Висновки. Резильєнтність туристичного потенціалу є однією з ключових детермінант стійкого економічного розвитку України в умовах геоekonomічної невизначеності, воєнних викликів та структурних змін глобальних ринків. Туристична система України постає не лише як простір рекреаційно-оздоровчих можливостей, але і як **інноваційна соціоекономічна екосистема**, здатна адаптуватися до кризових впливів, забезпечуючи стабільність зайнятості, валютні надходження та розвиток регіонів.

Формування резильєнтності туристичного потенціалу потребує **інтеграції геоekonomічних, інституційних та інноваційних чинників**. Зокрема, на рівні геоekonomічних взаємозв'язків важливим є розширення міжнародного партнерства, диверсифікація туристичних потоків і створення транскордонних кластерів, що посилюють глобальну конкурентоспроможність українських дестинацій.

Інноваційна складова резильєнтності визначається розвитком цифрових платформ управління туризмом, впровадженням штучного інтелекту, big data та технологій доповненої реальності, які забезпечують оперативність рішень, персоналізацію туристичного досвіду й стаю взаємодію між учасниками ринку. Просторово-екологічний аспект вимагає переходу до моделі «розумних» територій (smart territories), що базуються на принципах зеленої економіки, енергоефективності та раціонального природокористування.

Особливе значення має **соціально-гуманітарний компонент резильєнтності**, який формує довіру, співпрацю та солідарність між громадою, бізнесом і державою, а також сприяє збереженню культурної спадщини та ідентичності територій. В умовах тривалої війни саме соціальний капітал та креативність населення виступають каталізаторами відновлення туристичних регіонів.

Отже, **резильєнтність туристичного потенціалу України** має розглядатися як стратегічна основа для побудови **інноваційної моделі відновлення національної економіки**, орієнтованої на стійкість, адаптивність і креативне зростання. Реалізація запропонованих напрямів дозволить забезпечити не лише короткострокову стабілізацію туристичного сектору, а й його довгострокову трансформацію в екосистему сталого розвитку, інтегровану в європейський та глобальний простір.

Список літератури

- Бут, Т. Виявлення проблем та післявоєнне відновлення туризму в Україні, Менеджмент та підприємництво: тенденції розвитку, 2024, 1(27), с. 32-43. doi: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-1/27-03>.
- Динаміка податкових надходжень від регіонів за три квартали 2023 року. ДАРТ. <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-vid-regioniv-za-tri-kvartali-2023-roku>
- Калініченко С. М., Гулеї А. І., Гулеї С. А., Грібнік А. В. Компетентне середовище туристичного комплексу. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 2. С. 74 – 81.
- Ковалик, І. І. Концептуальні засади геоekonomіки в системі факторів розвитку національної економіки. Ефективна економіка. 2012, № 10. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1459>
- Македон В.В. Геоekonomіка та її вплив на стратегії розвитку національної економіки країни: теоретико-методологічний підхід. Глобальні та національні проблеми економіки Випуск 13. 2016. <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/9.pdf>
- Ольшанська, О.В., Хмелевський, М.О., та Григорчук, Д.В. Інноваційно орієнтовані можливості та рішення для сприяння розвитку туризму в Україні орієнтованому на Європу. Журнал стратегічних економічних досліджень, 2021, (2), 31–40. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2021.2.3>
- Остапюк, А. О. Геоekonomічні інтереси країн і проблема їх реалізації в умовах глобальних трансформацій. Ефективна економіка, 2015, № 2. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4175>
- Охріменко А.Г. Національна туристична система : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 592 с. <https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/3fb6bbc22e957eac8cdde9fb1b0b7bb3.pdf>
- Подлесна, В. Г. Циклічність геоekonomічних процесів. Економічна теорія. 2023. № 3. С. 58-70.
- Реймани, М., Корнус, О., Пацюк, В., Венгерська, Н., Холодок, В. та Паланг, Г. Туризм в українських прифронтових громадах: тенденції, виклики та перспективи розвитку. Журнал геології, географії та геоecології, 2023, 32 (3), 581-597. <https://doi.org/10.15421/112352>
- Цвілій, С., Жилко, О., & Зайцева, В. Використання цифрових технологій в післявоєнному відновленні індустрії туризму. Bulletin of Sumy National Agrarian University, 2023, 3 (95), 21-25. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2023.3.3>
- Шаров, О. М. Геоekonomічна структура світового ринку: виклики і перспективи (пандемія та воєнно-політичні шоки 2010–2022 рр.). Економіка України. 2023. № 4. С. 81-96.
- Badoc-Gonzales, B.P. Mandigma, M. B., Tan, J.J. SME resilience as a catalyst for tourism destinations: a literature review. 2022, 29;12(1):23–44. doi: 10.1007/s40497-022-00309-1
- Bosovska M., Boiko M., Bovsh L., Okhrimenko A. and Vedmid N. Foresight (prevision) of development of the tourist system in Ukraine. Problems and Perspectives in Management, 2023. 21(4), 696-712. doi:10.21511/ppm.21(4).2023.52
- Boto-García, D., Mayor, M. Domestic tourism and the resilience of hotel demand. Annals of Tourism Research. 2022, Vol. 93. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103352>
- Espiner, S., Orchiston, C., & Higham, J. Resilience and sustainability: A complementary relationship? Towards a practical conceptual model for the sustainability–resilience nexus in tourism. Journal of Sustainable Tourism, 2017, 25(10), 1385–1400. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1281929>
- Hall, C.M., Safonov, A., Koupaei, S. N. Resilience in hospitality and tourism: issues, synthesis and agenda. International Journal of Contemporary Hospitality Management. 2022. 35(1). DOI:10.1108/IJCHM-11-2021-1428
- Hryhorchuk, D. Tourism in Ukraine in the war conditions: the European integration aspect. Economics, Finance and Management Review, 2023, (2), 130–137. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-2-130-136>
- Kolodiziev, O., Dorokhov, O., Shcherbak, V., Dorokhova, L., Ismailov, A., and Figueiredo, R. Resilience Benchmarking: How SmallHotels Can Ensure Their Survival and Growth during Global Disruptions. Journal of Risk and Financial Management, 2024, 17 (7), 281; <https://doi.org/10.3390/jrfm17070281>
- Orchiston, C., Prayag, G., & Brown, C. Organisational resilience in the tourism sector. Annals of Tourism Research, 2016, 56, 145–148. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.11.002>

- Бут, Т. Виявлення проблем та післявоєнне відновлення туризму в Україні, Менеджмент та підприємництво: тенденції розвитку,

21. Prayag, G. Time for reset? COVID-19 and tourism resilience. *Tourism Review International*, 2020, 24(2-3), 179–184. <https://doi.org/10.3727/154427220X15926147793595>
22. Prayag, G., Chowdhury, M., Spector, S., & Orchiston, C. Organizational resilience and crisis management in tourism: An integrative review. *Tourism Management Perspectives*, 2018, 27, 148–156. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.06.004>
23. Sharma, G.D., Thomas, A., Paul, J. Reviving tourism industry post-COVID-19: A resilience-based framework. *Tourism Management Perspectives*, 2021, Vol. 37, <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100786>
24. Stephenson, M. L. Tourism, resilience and sustainability: Adapting to climate change and other global challenges. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 2022, 14(2), 109–123. <https://doi.org/10.1080/19407963.2021.1993492>
25. Tomej, K., Bilynets, I., Koval, O. Tourism business resilience in the time of war, *Annals of Tourism Research*, 2023, vol. 99(C). DOI: 10.1016/j.annals.2023.103547
26. UNWTO. Tourism and resilience – Building back better. Madrid: World Tourism Organization. 2023. <https://www.unwto.org>
27. Vovk, K. European tourism clusters: directions for restoring the competitiveness of Ukrainian tourism. *Економіка і регіон Economics and Region*, 2023, 4(91), 79–86. [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4\(91\).3197](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3197)
11. Tsviliy, S., Zhilko, O., & Zaitseva, V. (2023). The use of digital technologies in the post-war recovery of the tourism industry. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (3 (95), 21–25. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2023.3.3>
12. Sharov, O. M. (2023). Geoeconomic structure of the world market: challenges and prospects (pandemic and military-political shocks 2010–2022). *Economy of Ukraine*. № 4. S. 81–96. Bado-Gonzales, B.P. Mandigma, M. B., Tan, J.J. (2022). SME resilience as a catalyst for tourism destinations: a literature review. 29;12(1):23–44. doi: 10.1007/s40497-022-00309-1
13. Bado-Gonzales, B.P. Mandigma, M. B., Tan, J.J. (2022). SME resilience as a catalyst for tourism destinations: a literature review. 29;12(1):23–44. doi: 10.1007/s40497-022-00309-1
14. Bosovska M., Boiko M., Bovsh L., Okhrimenko A. and Vedmid N. (2023). Foresight (prevision) of development of the tourist system in Ukraine Problems and Perspectives in Management, 21(4), 696–712. doi:10.21511/ppm.21(4).2023.52
15. Boto-García, D., Mayor, M. (2022). Domestic tourism and the resilience of hotel demand. *Annals of Tourism Research*. Vol. 93, <https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103352>
16. Espiner, S., Orchiston, C., & Higham, J. (2017). Resilience and sustainability: A complementary relationship? Towards a practical conceptual model for the sustainability–resilience nexus in tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(10), 1385–1400. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1281929>
17. Hall, C.M., Safonov, A., Koupaev, S. N. (2022). Resilience in hospitality and tourism: issues, synthesis and agenda. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 35(1). DOI:10.1108/IJCHM-11-2021-1428
18. Hryhorchuk, D. (2023). Tourism in Ukraine in the war conditions: the European integration aspect. *Economics, Finance and Management Review*, (2), 130–137. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-2-130-136>
19. Kolodiziev, O., Dorokhov, O., Shcherbak, V., Dorokhova, L., Ismailov, A., and Figueiredo, R. (2024). Resilience Benchmarking: How Small Hotels Can Ensure Their Survival and Growth during Global Disruptions. *Journal of Risk and Financial Management*, 17 (7), 281; <https://doi.org/10.3390/jrfm17070281>
20. Orchiston, C., Prayag, G., & Brown, C. (2016). Organisational resilience in the tourism sector. *Annals of Tourism Research*, 56, 145–148. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.11.002>
21. Prayag, G. (2020). Time for reset? COVID-19 and tourism resilience. *Tourism Review International*, 24(2-3), 179–184. <https://doi.org/10.3727/154427220X15926147793595>
22. Prayag, G., Chowdhury, M., Spector, S., & Orchiston, C. (2018). Organizational resilience and crisis management in tourism: An integrative review. *Tourism Management Perspectives*, 27, 148–156. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.06.004>
23. Sharma, G.D., Thomas, A., Paul, J. (2021). Reviving tourism industry post-COVID-19: A resilience-based framework. *Tourism Management Perspectives*. Vol. 37, <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100786>
24. Stephenson, M. L. (2022). Tourism, resilience and sustainability: Adapting to climate change and other global challenges. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 14(2), 109–123. <https://doi.org/10.1080/19407963.2021.1993492>
25. Tomej, K., Bilynets, I., Koval, O. (2023). Tourism business resilience in the time of war, *Annals of Tourism Research*, Elsevier, vol. 99(C). DOI: 10.1016/j.annals.2023.103547
26. UNWTO. (2023). Tourism and resilience – Building back better. Madrid: World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>
27. Vovk, K. (2023). European tourism clusters: directions for restoring the competitiveness of Ukrainian tourism. *Економіка і регіон Economics and Region*, (4(91), 79–86. [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4\(91\).3197](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3197)

References (transliterated)

1. But, T. (2024) / Identification of problems and post-war restoration of tourism in Ukraine”, *Management and Entrepreneurship: Development Trends*, 1(27), s. 32–43. doi: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-1/27-03>.
2. Dynamics of tax revenues from regions for the three quarters of 2023. DART. <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzen-vid-regioniv-za-tri-kvartali-2023-roku>
3. Kalinichenko S. M., Gulei A. I., Gulei S. A., Gribnyk A. V. (2022). Competent environment of the tourist complex. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Tom 7. № 2. S. 74 – 81.
4. Kovalyuk, I. I. (2012). Conceptual principles of geoeconomics in the system of factors of development of the national economy. *Effective economy* № 10. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1459>
5. Makedon V.V. (2016). Geoeconomics and its impact on the development strategies of the country's national economy: a theoretical and methodological approach. *Global and national problems of the economy Issue 13*. <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/9.pdf>
6. Olshanska, O.V., Khmelevsky, M.O., and Hryhorchuk, D.V. (2021). Innovation-oriented opportunities and solutions for promoting the development of tourism in Ukraine oriented towards Europe. *Journal of Strategic Economic Research*, (2), 31–40. <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2021.2.3>
7. Ostapyuk, A. O. (2015). Geoeconomic interests of countries and the problem of their implementation in the conditions of global transformations. *Effective economy* № 2. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4175>
8. Okhrimenko A.G. (2019). National tourist system: monograph / A. Okhrimenko. – Kyiv: Kyiv. National Trade and Economics University, – 592 s. <https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/3fb6bbc22e957eac8cdde9fb1b0b7bb3.pdf>
9. Podlesna, V. G. (2023). Cyclicity of geoeconomic processes. *Economic theory*. № 3. S. 58–70.
10. Reimann, M., Kornus, O., Patsiuk, V., Wengerska, N., Kholodok, V. and Palang, G. (2023). Tourism in Ukrainian Frontline Communities: Trends, Challenges and Development Prospects. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 32 (3), 581–597. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112352>

Надійшла (received) 25.12.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Охріменко Алла Григорівна (Okhrimenko Alla) - доктор економічних наук, професор, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0405-3081>, a.okhrimenko@knute.edu.ua

Антоненко Ірина Ярославівна (Antonenko Iryna) - доктор економічних наук, професор, Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-2299-2365>, ira_antonenko65@ukr.net